

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึงผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับขั้นต่อไปนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 การดำเนินการวิจัย
- 5.3 สรุปผลการวิจัย
- 5.4 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.5 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ
- 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอที่ดำรงตำแหน่ง ราชการ และประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง

5.2 การดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากร ได้แก่ ผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด 242 อำเภอ จำนวน 242 คน ในอำเภอ/กิ่งอำเภอ ตามบัญชีอัตรากำลังบุคลากร สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาค ปีงบประมาณ 2533
- 2) กลุ่มตัวอย่าง ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมี 2 ตอน ดังนี้

- 1) ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์โดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความรู้สึกเพื่อวัดระดับขวัญกำลังใจตามองค์ประกอบของขวัญกำลังใจทั้ง 6 ด้าน จำนวน 48 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert

เครื่องมือดังกล่าวนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงเท่ากับ 0.95

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทางไปรษณีย์เป็นส่วนมากและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองเป็นบางส่วนใช้เวลาประมาณ 2 เดือน ได้รับแบบสอบถามคืน 236 ฉบับ จากแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 242 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.52

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้หลังจากได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วได้นำแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับขวัญกำลังใจตามเกณฑ์ในการแปลความหมายจากค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในแต่ละตัวแปรอิสระโดยใช้การทดสอบ F-test และ t-test

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้ (แสดงไว้ในตารางที่ 2 หน้า 95)

- 1) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 50.42 ดำรงตำแหน่งในอำเภอขนาดใหญ่ (ร้อยละ 7.63 มีอายุราชการ 1-10 ปี ร้อยละ

42.80 มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี และร้อยละ 16.95 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง 1-5 ปี ร้อยละ 33.47 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่งมากกว่า 5 ปี) ส่วนร้อยละ 39.83 ดำรงตำแหน่งในอำเภอขนาดกลาง (ร้อยละ 10.17 มีอายุราชการ 1-10 ปี ร้อยละ 29.66 มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี และร้อยละ 25.00 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง 1-5 ปี ร้อยละ 14.83 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่งมากกว่า 5 ปี) และร้อยละ 9.75 ดำรงตำแหน่งในอำเภอขนาดเล็ก (ร้อยละ 0.84 มีอายุราชการ 1-10 ปี ร้อยละ 8.90 มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี และร้อยละ 8.05 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง 1-5 ปี ร้อยละ 1.70 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่งมากกว่า 5 ปี)

2) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 18.64 มีอายุราชการ 1-10 ปี (ร้อยละ 7.63 เป็นอำเภอขนาดใหญ่ ร้อยละ 10.17 เป็นอำเภอขนาดกลาง และร้อยละ 0.84 เป็นอำเภอขนาดเล็ก) ส่วนร้อยละ 91.36 มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 42.80 เป็นอำเภอขนาดใหญ่ ร้อยละ 29.66 เป็นอำเภอขนาดกลาง และร้อยละ 8.90 เป็นอำเภอขนาดเล็ก)

3) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 50.00 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง 1-5 ปี (ร้อยละ 16.95 เป็นอำเภอขนาดใหญ่ ร้อยละ 25.00 เป็นอำเภอขนาดกลาง และร้อยละ 8.05 เป็นอำเภอขนาดเล็ก) ส่วนอีกร้อยละ 50.00 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่งมากกว่า 5 ปี (ร้อยละ 33.47 เป็นอำเภอขนาดใหญ่ ร้อยละ 14.83 เป็นอำเภอขนาดกลาง และร้อยละ 1.70 เป็นอำเภอขนาดเล็ก)

5.3.2 ผลการศึกษาระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอที่นำมาวิเคราะห์จากเกณฑ์ระดับขวัญกำลังใจปรากฏผลดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์จากองค์ประกอบของขวัญกำลังใจทั้ง 6 ด้าน ของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ โดยส่วนรวมพบว่าอยู่ในระดับ "สูง" และพิจารณาแต่ละองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับ "สูง" เช่นเดียวกันทุกองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบในหน้าที่มีระดับขวัญกำลังใจสูงเป็นอันดับหนึ่ง (แสดงไว้ในตารางที่ 3 หน้า 96)

2) ผลการวิเคราะห์จากองค์ประกอบของขวัญกำลังใจทั้ง 6 ด้าน โดยจำแนกเป็นรายชื่อระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ มีเกณฑ์ระดับขวัญกำลังใจดังนี้

(1) ด้านความรับผิดชอบในหน้าที่ จากผลการวิเคราะห์พบว่า เกณฑ์ระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีข้อความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอเกณฑ์ระดับขวัญกำลังใจอยู่ในระดับ "สูงมาก" นอกนั้นเกณฑ์ระดับขวัญกำลังใจอยู่ในระดับ "สูง" (แสดงไว้ในตารางที่ 4 หน้า 96)

(2) ด้านความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน จากผลการวิเคราะห์พบว่า ขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความต้องการจะสร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรและเอื้ออาทรย์ในสำนักงาน ความต้องการอยากจะได้แจ้งและรับทำความเข้าใจกับบุคคลผู้ที่กล่าวขวัญถึงสำนักงานในทางที่ไม่ดีและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของตนเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานมีขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูงมาก" นอกนั้นขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" (แสดงไว้ในตารางที่ 5 หน้า 98)

(3) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน จากผลการวิเคราะห์พบว่า ขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" และการเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจสูงเป็นอันดับหนึ่ง (แสดงไว้ในตารางที่ 6 หน้า 99)

(4) ด้านความรู้สึประสบความสำเร็จ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" และการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงาน มีขวัญกำลังใจสูงเป็นอันดับหนึ่ง (แสดงไว้ในตารางที่ 7 หน้า 100)

(5) ด้านความรู้สึพอใจในการทำงาน จากผลการวิเคราะห์พบว่า ขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" ความพอใจและเห็นด้วยกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มีขวัญกำลังใจสูงเป็นอันดับหนึ่ง

(แสดงไว้ในตารางที่ 8 หน้า 101)

(6) ด้านความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน จากผลการวิเคราะห์พบว่า ชวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดสวัสดิการที่ดีและเหมาะสมของสำนักงาน เงินเดือนที่ได้รับเพียงพอที่จะทำให้สามารถจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพของครอบครัว และการได้รับการพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม มีชวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "ปานกลาง" นอกนั้น ชวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" และความเชื่อถือในด้านการเงินจากสังคมมีชวัญกำลังใจสูงเป็นอันดับหนึ่ง (แสดงไว้ในตารางที่ 9 หน้า 103)

3) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับชวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติราชการในอำเภอขนาดใหญ่ กลาง เล็ก มีชวัญกำลังใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ชวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอที่มีอายุราชการ 1-10 ปี มีชวัญกำลังใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในทำนองเดียวกันผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง 1-5 ปี กับมากกว่า 5 ปี ก็มีชวัญกำลังใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับชวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

การที่พบว่าระดับชวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากองค์ประกอบของชวัญกำลังใจทั้ง 6 ด้าน โดยส่วนรวมและจากแต่ละข้อของแต่ละองค์ประกอบมีชวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" นั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สงวน (2520) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของอาจารย์ในวิทยาลัยครู พบว่า ขวัญของอาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาคอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงเช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ไพบูลย์ (2523) ได้ศึกษาขวัญของครูโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานครพบว่า ระดับขวัญของครูโรงเรียนราษฎร์โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชิต (2528) ได้ศึกษาขวัญของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ระดับขวัญของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสูงและเมื่อแยกพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับขวัญแต่ละด้านก็พบว่า ปัจจัยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยของระดับ

ขวัญอยู่ในระดับสูงเช่นกัน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พูลศักดิ์ (2532) ได้ศึกษาขวัญของ ศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ระดับขวัญของศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

การที่ระดับขวัญของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมจาก องค์ประกอบของขวัญกำลังใจทั้ง 6 ด้าน และในแต่ละข้อของแต่ละด้านขององค์ประกอบมีขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" น่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ส่งเสริมระดับขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ ให้สูงขึ้นดังต่อไปนี้

1) การปรับโครงสร้างงานตามบทบาทใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ผู้บังคับบัญชา และหน่วยงานระดับสูงของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอได้เอาใจใส่ต่อการรณรงค์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนทำให้กระทรวง ศึกษาธิการมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ทำหน้าที่หลัก เป็นองค์กรกลางทางด้านข้อมูล สถิติและการวางแผน เป็นองค์กรกลางในการบริหาร ประสานงานแก่หน่วยงานทางการศึกษา และเป็นองค์กรกลางในการติดตามและประเมินผล ซึ่งถ้า สามารถทำหน้าที่หลักทั้ง 3 ประการนี้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ก็ย่อมจะปฏิบัติงานตอบสนอง ตามอำนาจหน้าที่ใหม่ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สำนักงานปฏิบัติงานอยู่ใน 3 ฐานะ คือ (1) ฐานะผู้อำนวยความสะดวก (2) ฐานะผู้ประสานงาน และ (3) ฐานะผู้ปฏิบัติงาน (สำนักงาน ปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ : 2533) ซึ่งเป็นผลทำให้ขอบข่ายของงานเด่นชัดขึ้นอันอาจ จะมีส่วนทำให้ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอที่รู้จักบทบาทของตนเอง บทบาทของหน่วยงานว่ามีบทบาท อะไร ตามอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี ดังนั้น มีขวัญกำลังใจในส่วนนี้อยู่ในระดับที่ "สูงมาก" เป็นอันดับหนึ่ง

2) การมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ราชการสูง เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาจะเห็นว่า ตำแหน่งที่สูงขึ้นไปจากผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอนั้นเลื่อนขึ้นโดยการเสนอแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาใช้ ระบบอุปถัมภ์ในการเลื่อนตำแหน่ง แต่ในปัจจุบันได้ใช้ระบบคุณธรรม โดยการสอบเพื่อคัดเลือกจาก ความรู้ความสามารถของผู้สอบเอง และเปิดรับสมัครสอบกันไม่เกิน 2 ปีต่อครั้ง เมื่อสอบคัดเลือก ได้แล้วยังสามารถบรรจุได้ และมีโอกาสกระโดดขึ้นไปรับเงินเดือนในขั้นต่ำของระดับที่สอบได้ตาม ว.15 ในอดีตและ ว.6 ในปัจจุบัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งอันอาจจะมีส่วนทำให้ขวัญกำลังใจของ ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับ "สูง" ได้เช่นกัน

3) การที่มีการกำหนดมาตรฐานตำแหน่งใหม่ ให้ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอได้เลื่อนระดับสูงขึ้นถึงระดับ 6 ในบางอำเภอและในโอกาสต่อไปก็จะครบทุกอำเภอ เมื่อเทียบกับข้าราชการส่วนอื่นหรือข้าราชการครูผู้สอนในสถานศึกษาโดยทั่วไปแล้ว ตำแหน่งผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอมีโอกาสก้าวหน้า มีศักดิ์ศรีไม่แพ้ข้าราชการส่วนอื่นหรือมากกว่าเสียอีก ซึ่งอาจจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับ "สูง" ได้เช่นกัน

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ต่อผู้บริหารและหน่วยงานสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับกรม

จากการวิเคราะห์โดยทั่วไปแล้วถึงแม้ว่าขวัญกำลังใจของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะอยู่ในระดับ "สูง" ทุกองค์ประกอบของขวัญกำลังใจก็ตาม แต่ผู้บริหารและหน่วยงานสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงทุกระดับควรที่จะได้บำรุงขวัญของผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอให้สูงขึ้นกว่านี้อีกในบางส่วนของแต่ละด้านจากคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังต่อไปนี้

1) ด้านความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน จะเห็นว่าขวัญกำลังใจในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการไม่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม เงินเดือนที่ได้รับไม่เพียงพอที่จะทำให้สามารถจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพของครอบครัว ซึ่งรัฐบาลก็มองเห็นความจำเป็นในด้านนี้อยู่แล้วกำลังได้รับการพิจารณาเพิ่มเงินเดือนให้ต่อไป การจัดสวัสดิการของสำนักงานไม่ดีและเหมาะสมเท่าที่ควร สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการควรตระหนักถึงความบกพร่องและให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการบำรุงขวัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2) ความรู้สึกพอใจในการทำงานนั้นจะเห็นได้ว่า บุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอมีความพึงพอใจต่องานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน และสภาพความคล่องตัวสะดวกสบายในการทำงานน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นหน่วยงานและผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไป ควรจะได้มองถึงความสำคัญดังกล่าวโดยกำหนดหน้าที่การงานในการปฏิบัติของหน่วยงานให้ชัดเจน มีกฎหมายระเบียบรองรับต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานศึกษาธิการอำเภอให้ชัดเจน ขอให้เร่งปรับปรุงแก้ไขและออกกฎระเบียบรองรับต่อโครงสร้างใหม่ในการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอโดยรีบด่วน และ

ควรจัดเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่จะเอื้อต่อการปฏิบัติงานตามลักษณะ โครงสร้างใหม่ให้พอเพียง และเหมาะสมตลอดจนการจัดสรรอัตรากำลังให้พอเพียงและเหมาะสมด้วย

3) ความรู้สึกประสบผลสำเร็จนั้นจะเห็นได้ว่า การมีเกียรติและชื่อเสียงในสังคม และการมีโอกาสที่จะเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นถึงแม้ว่าขวัญกำลังใจจะอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" แต่ก็อยู่ในระดับต่ำกว่าส่วนอื่นในด้านเดียวกัน จึงเสนอแนะให้ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานในระดับสูงขึ้น ทาแนวทางส่งเสริมขวัญกำลังใจในส่วนนี้ โดยการพัฒนาบุคลากรในสำนักงานด้วยวิธีการต่าง ๆ จนได้ชื่อว่าเป็นบุคลากรของสำนักงานที่เป็น "บุรณกร" ตามบรรยายในการประชุมสัมมนา ศึกษาอำเภอทั่วราชอาณาจักร ประจำปีงบประมาณ 2533 ของผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (นายล้วน รอดทอง) และเปิดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งแก่บุคลากรในหน่วยงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

4) ความสัมพันธ์ในหน่วยงานนั้นจะเห็นได้ว่าบุคลากรในสำนักงานขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา ถึงแม้ว่าจะมีขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ระดับ "สูง" แต่ก็ต่ำกว่าส่วนอื่นในองค์ประกอบด้านเดียวกัน จึงเสนอแนะให้ผู้บริหารได้นำเอาหลักการบริหารสมัยใหม่ เช่น ใช้เทคนิคการควบคุมคุณภาพ (Q.C.) มาเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน เป็นต้น

5) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน จะเห็นได้ว่า ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภออยากโอนไปสังกัดอื่น แสดงให้เห็นว่ามีความรักและผูกพันในสำนักงานน้อย อาจจะเนื่องมาจากเมื่อมองย้อนอดีตที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงทำให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอลดบทบาทลงไปมากจนถึงปัจจุบันซึ่งกำลังสร้างแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทใหม่ ทำให้มองไปว่าการโอนไปสังกัดอื่น น่าจะดีกว่า จึงเสนอแนะให้เร่งดำเนินการเสริมสร้างงานตามบทบาทใหม่ให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานอื่น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติงานใน 3 ฐานะ ตามโครงสร้างใหม่ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทางรูปธรรมมากขึ้นจะส่งผลให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความรักและศรัทธาในหน่วยงานของตน

6) ความรับผิดชอบในหน้าที่ จะเห็นได้ว่ามีความพอใจในปริมาณงานที่รับผิดชอบน้อยกว่าส่วนอื่น ๆ ในองค์ประกอบเดียวกัน จะเป็นเพราะว่าปริมาณงานที่ปฏิบัติไม่มีความชัดเจน เป็นนามธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ไม่สามารถจำแนกและประเมินคุณภาพได้อย่างชัดเจนเหมือน เรื่องที่เป็นรูปธรรม เช่น หน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ปฏิบัติอยู่ จึงเสนอแนะให้ผู้บริหารและหน่วยงาน

ระดับสูงได้ให้ความสนใจในการเสริมสร้างและพัฒนางานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ให้เป็นรูปธรรมตามบทบาทและโครงสร้างใหม่โดยเร็ว

5.5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบระดับขวัญกำลังใจ ระหว่างศึกษาธิการอำเภอและผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ ในแต่ละภูมิภาคหรือทั่วประเทศ เพราะลักษณะการบริหารงานจะต้องมีการเกี่ยวข้องกันตลอดเวลาจะทำให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภออย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษาตำแหน่งต่าง ๆ และควรที่จะเพิ่มตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่มีผลต่อระดับขวัญกำลังใจ เช่น วุฒิต่างกัน เป็นต้น

3) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระดับขวัญกำลังใจของผู้บริหารและบุคลากรที่มีความสำคัญในแต่ละหน่วยงานว่าหน่วยงานใดมีระดับขวัญกำลังใจอยู่ในระดับใดและใครขวัญกำลังใจดีหรือไม่ดี เพราะเหตุใด